

OPH: Kielenkehityksen ja vuorovaikutuksen tukeminen (3 op)

Tiina Heikkinen, Anu Pakkanen & Riina Niutanen

Sisällöt

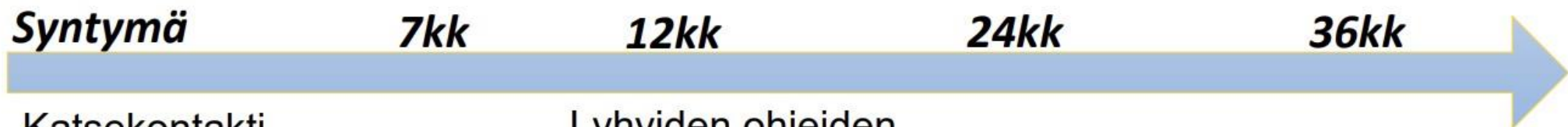
- Tavanomainen kielenkehitys
- Huolta herättävät piirteet
- Kehityksellinen kielihäiriö
- Varhaisen tunnistamisen merkitys
- Monikielisyys ja kielelliset vaikeudet
- Esteettömyyden ja osallisuuden lähtökohdat
- Esteettömyys ja osallisuus kielen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta
- Esteettömyyden ja osallisuuden haasteita
- Kieleen ja vuorovaikutukseen vaikuttavat kehitykselliset lähtökohdat
- Kuinka varhain kielelliset vaikeudet voidaan havaita?
- Monikulttuuristen lasten kielellisen kehityksen tukeminen
- Monikielisen lapsen kielellinen kehitys
- Monikulttuuristen lasten kielellisen kehityksen tukeminen
- Piirtäminen puheen tukena
- Kuvien käyttö kielen ja vuorovaikutuksen tukena
- Tukiviittomat kielen ja vuorovaikutuksen tukena

Tavanomainen kielenkehitys

- Raskausajan merkitys
- Lapsen keskushermoston kehitys
- Kiintymyssuhteen syntyminen
- Sääntelytaidot kehittyvät vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa
- Vanhemman sensitiivisyys ja responsiivisuus eli kyky reagoida sekä emootioiden että käyttäytymisen tasolla lapseen tarpeenmukaisesti
- Lapsen temperamentti
- Lapsen orastava käsitys itsestä ja muista

Katsekontakti

Sosiaalinen hymy

Ääntely

Jokeltelu

Eleiden käyttö

Esinetoiminnot

Tunnetilojen
ilmaiseminen

Lyhyiden ohjeiden
ymmärtäminen

Ensisanat

Jaetun
tarkkaavaisuuden
taidot

"Sanapyrähdys"

Symbolinen
leikki

Sanojen
yhdistäminen

Sanasto
kasvaa

Sanojen
taivuttaminen

Puhe
monipuolistuu

Kerrontataidot
kehittyy

Loru- ja
laululeikit

"Mikä?"
"Miksi?"

"Kiltti vauva"

Kielenkehityksen huolta herättävät piirteet

- **1-vuotiaat:** Lapsella on vähän kommunikatiivisia eleitä, jokeltelu on vähäistä ja sisältää niukasti konsonantteja, ei seuraa ympäristöön eikä pyri vaikuttamaan siihen, lapseen on vaikea saada kontaktia
- **1,5-vuotiaat:** Lapsella ei ole ollenkaan sanoja, leikki ei sisällä symbolisia toimintoja, ei noudata lyhyitä kielellisiä pyyntöjä
- **2-vuotiaat:** Lapsella on alle 10 sanan sanavarasto, ensisanat häviävät, ei muodosta 2 sanan lauseita, ei noudata lyhyitä ohjeita tai ymmärtää ne väärin
- **3-vuotiaat:** Sanojen äänneasu on selvästi puutteellinen, suppea sanavarasto, ei taivuta sanoja
- **4-6-vuotiaat:** Lapsen sanavarasto on edelleen suppea verrattuna ikätovereihin, esineiden ja asioiden kuvaus on epätarkkaa, puhe on yksinkertaista, vaikeuksia sanojen taivutusmuodoissa, ei osaa kertoa näytetystä kuvasta, puutteita keskustelutaidoissa

Kehityksellinen kielihäiriö (ICD-10)

- (DLD, Developmental Language Disorder)
- Kyseessä on häiriö, jossa lapsen kielellinen toimintakyky ei kehity iän ja muun kognitiivisen kehityksen mukaisesti.
- Häiriön syynä ei ole neurologinen vamma tai sairaus eikä aistitoimintojen, tunne-elämän tai ympäristötekijöiden (esim. merkittävät lapsen kasvuympäristöön ja vuorovaikutukseen liittyvät puutteet tai monikielisyys) poikkeavuus.
- Vaikeusaste vaihtelee lievästä vaikeaan.
- Diagnosoidaan yleensä 4-6-vuoden iässä.
- Yleinen oirekuva on viivästynyt tai poikkeava puheen ja kielen kehitys. Muu kehitys voidaan todeta iänmukaiseksi.
- Pitkään jatkuva puheen epäselvyys on tavallista.
- Liitännäisoireita: motorinen kömpelyys, sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmat, tarkkaavuuden säätelyn vaikeudet, tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöt, oppimisvaikeudet koulussa.

Monikielisyys ja kielelliset vaikeudet

- Kielellisen kehityksen vaikeusastetta ennakoivat osin samat tekijät kuin yksikielisillä:
 - ✓ Vanhempien huolestuneisuuden aste
 - ✓ Havaitut erot lapsen kielenkehityksessä verrattuna sisaruksiin ja kavereihin
 - ✓ Heikko tarkkaavaisuus
 - ✓ Ymmärtämisen ongelmat
- Ensisanojen myöhästyminen
- Alkuvaiheessa sanojen ja kielen rakenteiden sekoittuminen – häviää vähitellen
- Uuteen kieliympäristöön siirtyminen
- Minkä kielen parissa lapsi viettää eniten aikaa?
- Kuinka täsmällisiä ilmauksia kasvuympäristön aikuiset käyttävät?

Esteettömyyden ja osallisuuden lähtökohdat

- Sosiaalinen saavutettavuus tai esteettömyys liittyy asenteisiin, yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen ja ilmenee myös yhdenvertaisina mahdollisuuksina osallistua ja toimia yhteiskunnan eri osa-alueilla, kuten oppilaitoksissa, työpaikoilla, poliittisessa päätöksenteossa ja kulttuurielämässä.
- Osallisuus nostetaan keskeiseen rooliin varhaiskasvatussuunnitelman, esiopetuksen sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.
- Lapset nähdään aktiivisina toimijoina ja ryhmänsä jäseninä. Näistä lähtökohdista he harjoittelevat yhteistyötä ja demokraattista toimintaa: aloitteellisuutta, asioiden ratkomista yhdessä ja muiden mielipiteiden kunnioittamista
- Aikuisen rooli osallisuuden rakentamisessa on merkittävä.

Esteettömyyden ja osallisuuden haasteita

- Lasten taidoissa voi olla valtavan suuria keskinäisiä eroja.
 - ✓ Yksilöllisen taitotason huomioiminen tärkeää
 - ✓ Aikuisen tehtävä on löytää asioiden käsittelyyn näkökulmia, jotka mahdollistavat kaikkien osallistumisen
- Lasten erilaiset tarpeet haastavat aikuisia uuden opetteluun
 - ✓ Riittävä resursointi on erityisen tärkeää silloin, kun lapsen tai ryhmän tarpeet haastavat aikuiset opettelemaan uusia asioita.
 - ✓ Mikä on riittävää? Milloin olen tehnyt riittävästi?

Kieleen ja vuorovaikutukseen vaikuttavat kehitykselliset lähtökohdat

- Neurologinen kypsyminen
- Neurologinen kehitys: riskitekijöiden tunnistaminen, havainnointi, tukeminen
- Kuulovamma
- Näkövamma
- Kielellinen erityisvaikeus
- Autismikirjo
- Kehitysvamma
- Liikuntavamma
- Monikielinen tausta
- Ympäristötekijät: perimä, hoiva, perusturva, malli

Kuinka varhain kielelliset vaikeudet voidaan havaita?

- Kielelliset vaikeudet havaitaan usein vaiheessa, jossa lapsi on alkanut käyttää puhetta ensisijaisena kommunikointivälineenään tai hänen odotetaan tekevän niin ikäodotusten mukaisesti.
- Monet esikielelliset kommunikaatiotaidot antavat jo varhain viitteitä lapsen tulevista kielellisistä taidoista tai kieleen liittyvistä vaikeuksista.
- Esikielellisten taitojen tukeminen voi parhaimmillaan estää tai merkittävästi vähentää kielellisiä vaikeuksia.

Monikulttuuristen lasten kielellisen kehityksen tukeminen

- Kasvatuksen keskeinen tavoite on sosiaalisaatio
- Länsimainen, yksilökeskeinen kasvatuskulttuuri vs. yhteisölliset kulttuurit:
 - ✓ Vanhemman ja lapsen vahva katsekontakti, hymy, keskustelu vs. yhteisön seuraaminen äidin selästä käsin, selän takaa – äidin jatkuva läheisyys
- Erityisesti monikulttuuristen lasten esikielellisten vuorovaikutustaitojen tukemisessa varhainen ohjaus on merkittävässä roolissa.
- Perheet tarvitsevat jo varhaisessa vaiheessa tietoa siitä, millaisia asioita suomalaisessa neuvolassa, varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja koulussa arvostetaan ja miten näitä tärkeinä pidettyjä tavoitteita kohti edetään jo varhaislapsuudessa.
- Tulkin käyttö kasvatustilanteissa ja arviointikeskusteluissa on tärkeää, jotta yhteinen ymmärrys voi rakentua.

Monikielisen lapsen kielellisen kehityksen tukeminen

- Kielellisiä taitoja arvioitaessa on tärkeää arvioida kaikkea lapsen kielellistä osaamista. Kielitaidot voivat rakentua osin päällekkäin, osin niin, että lapsella on taitoja vain toisella/yhdellä osaamistaan kielistä.
- Jos lapsen kielellinen kehitys etenee jollakin kielistä ikäodotuksia noudatellen (monikielisten lasten kielellinen kehitys usein alkuvaiheessa hiukan viiveistä), ei aihetta huoleen ole.
- Kielen arvioinnissa on pohdittava, mitkä arviointitavat soveltuvat käytettäviksi
- Kieliavustajan tai tulkin käsitys lapsen kielitaidosta antaa tärkeää tietoa
- Vanhemmille vahvistusta kotikielen/-kielten merkityksestä ja niiden ylläpitämisen tärkeydestä
- Kotikielen opetus!
- Monikielinen lapsi voi jäädä kokonaan vaille käyttökieltä, ellei kehitystä tueta. Erityinen huomio lapsiin, joilla on kielellistä haastetta.

Piirtäminen puheen tukena

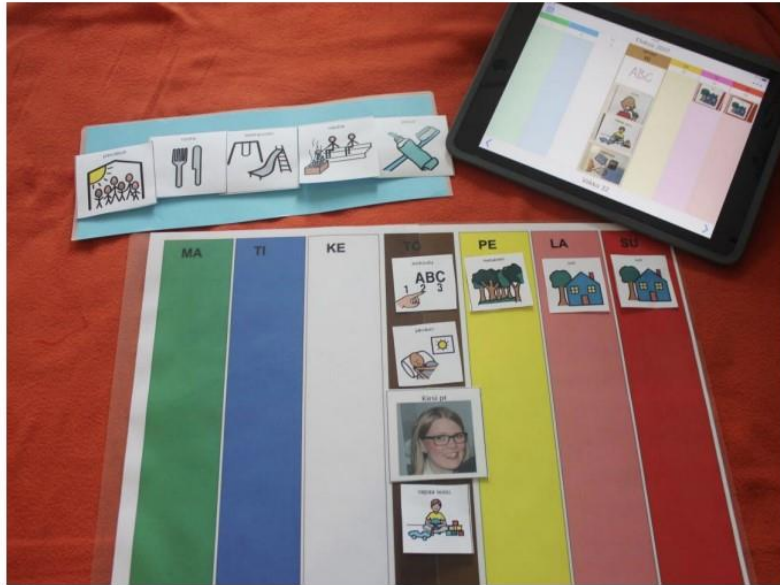
- Konkreettinen vastine puheelle jää näkyville -> on helppo palata
- Kuva rakentuu puheen kanssa samanaikaisesti
- Vastavuoroisuus piirtämistilanteessa auttaa vuorovaikutuksen osapuolia
- Visuaalinen tuki käsitteiden ymmärtämiselle
- Visuaalinen tuki asioiden suhteille
- Mahdollistaa asian äärelle keskittymisen
- Lapsi ymmärtää piirtämisen avulla syy-seuraus-suhteita paremmin
- **Piirtäminen puheen rytmissä:** Hyvä keino silloin kun tapahtuu jotain yllättävää, eikä valmista kuvaa ole. Nopea puheen rytmissä piirtäminen pitää tehokkaasti yllä tarkkaavaisuutta ja on mieluista monille.
- **Ryhmän kanssa piirtäen:** Opetustilanteissa, yhteisiä ohjeita antaessa, ennakkoinnissa, sadutuksessa, viikonlopun kuulumisten jakamisessa.

Kuvien käyttö kommunikaation ja vuorovaikutuksen tukena

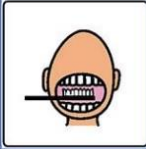
- Kuvakommunikointi tarkoittaa kuvasymbolien käyttöä puheen ja sanattoman viestinnän rinnalla.
- Kuva on myös keino havainnollistaa sisältöä, jonka ymmärtäminen puhutussa tai kirjoitetussa muodossa on vaikeaa.
- Kuvat voi ja kannattaa ottaa käyttöön kommunikointitilanteissa, vaikka kuvien merkitykset eivät ole vielä selviä lapselle.
- Kuvilla tuotettu viesti sanallistetaan aina. Näin varmistetaan, että kuvien kautta välittyvä viesti on tulkittu oikein ja siinä muodossa, kuin viestin lähettäjä on sen tarkoittanut

Kuva sivustolta <https://kommunikaatiokulma.fi/palvelut/>

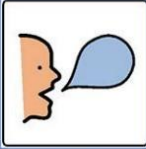
Hammaslääkärillä käynti

Hampaat harjataan kotona. Hammaslääkäriin mennään bussilla. Odotetaan odotushuoneessa.

Lääkäri kutsuu huoneeseensa. Istutaan hammaslääkäriin tuoliin.

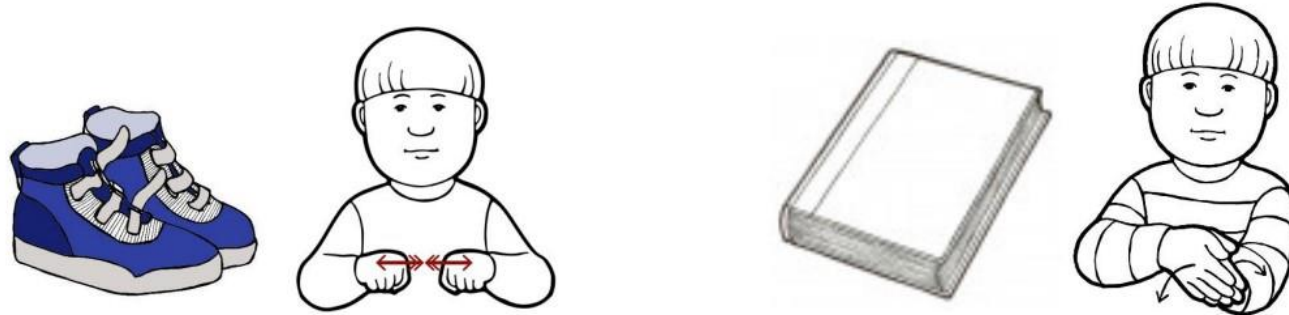

Käynnin jälkeen mennään jäätelölle.

<https://tikonen.fi/aiheet/metodit/yksiloity-struktuuri-toimii-parhaiten/>

Tukiviittomat kielen ja vuorovaikutuksen tukena

- Tukiviittomat ovat viittomakielen viittomia.
- Tukiviittomia käytetään puhutun kielen tukena, samanaikaisesti puheen kanssa.
- Tukiviittomien käyttäjä valitsee ne sanat, joiden ymmärtämistä haluaa viittoen tukea.
- Viitotaan puheesta AVAINSANAT samalla kun puhutaan normaalisti rauhalliseen tahtiin.
- Viittomakielen mukaisten viittomien käyttäminen mahdollistaa tasavertaisen kommunikaation kaikissa lapsen toimintaympäristöissä (koti, päiväkot, koulu, puhe- ja toimintaterapia, harrastukset).
- Tukiviittomien käyttö parantaa mahdollisuuksia asioiden kielelliseen ilmaisuun. Jos puhe ei kehity, viittomien kautta on saavutettavissa myös viittomakieli.

Innostuitko?
Tulevat koulutuksemme löydät osoitteesta

koju.nmi.fi/koulutukset/